ujforum_betty.qxp 9/28/2006 12:30 PM Page 44

Barangolás a pénz világában

CSOMAFÁY FERENC

„A Magyar Nemzeti Bank főépülete Budapest jelentős építészeti emlékei közé tartozik. Az eredetileg is jegybanknak készült épületet 1905 tavaszán adták át az akkori megrendelőnek, az Osztrák-Magyar Banknak. Az építész, Alpár Ignác, kiváló munkát végzett, a legmesszebbmenőkig figyelembe véve a jegybanki munka sajátos követelményeit. Minderről mi sem tanúskodhat jobban, mint az, hogy a ház máig a jegybanknak ad helyet, miközben az épített örökség lehető leghűbb formában maradt fenn."[1]

A gazdasági életben, a pénz világában jártas magyar embernek elengedhetetlen, ha Magyarországon jár, hogy meglátogassa a Magyar Nemzeti Bank (MNB) épületét és sétát tegyen a pénz palotájában, mely Alpár Ignác tervei alapján épült meg. A tervező 1916-ban az Osztrák Mérnök- és Építész Egyletben tartott előadásában a következőképpen fogalmazta meg építészeti „ars poeticáját": „technikai kivitel, vagyis jó iparos munka, lelkiismeretes adminisztráció, vagyis szigorú ellenőrzés, az épületnek beilleszkedése a környezetbe, illetve a városképbe, lehetőleg monumentális formában."

Világviszonylatban az első központi bank Svédországban jött létre 1668-ban, ennek ellenére Európában a jegybankok az 1694-ben felállított Bank of England példáját követve jöttek létre.

A reformkorban erősödött fel az igény egy önálló magyar nemzeti bank létrehozására. Az első önálló magyar pénzintézetnek az 1836 januárjában megalakult Brassói Általános Takarékpénztárt tekinthetjük. Az 1848–49-es forradalom alkalmából, Kossuth Lajos javaslatára, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank jegybanki funkciókat töltött be és kiadta az első önálló magyar bankjegyeket, az úgynevezett Kossuth bankókat. 1864-ben alakult meg a Pesti Áru- és Értéktőzsde. Magyarországon a XIX. század elején, mivel az ország a Habsburg uralkodóház fennhatósága alatt állt, a jegybanki feladatokat az 1816. július 1-jétől működő Osztrák Nemzeti Bank látta el. Az 1867-ben kötött kiegyezés következménye az

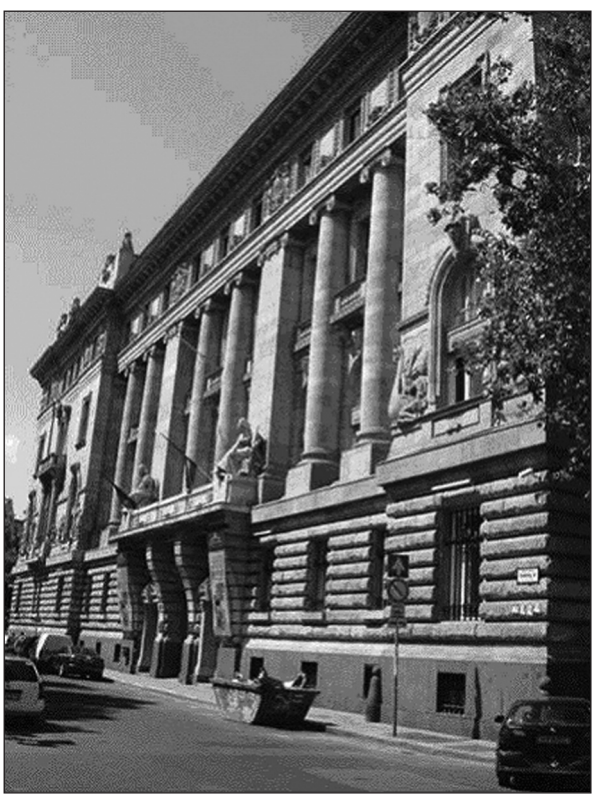
[1] www.mnb.hu

ujforum_betty.qxp 9/28/2006 12:30 PM Page 45

általános fejlődés, a gazdasági élet fellendülése volt, ennek eredményeként iparvállalatok sokasága alakult meg, és azok pénzszükséglete meghatározta a bankok fejlődését, melyek gomba módra szaporodtak. Közöttük is élen járt az Osztrák–Magyar Bank (O–MB), mely 1878. szeptember 30-án jött létre, és paritásos alapon osztrák és magyar szakemberek működtették. A fejlődés érzékeltetésére két adatot említenék. Az O–MB-nek Magyarország területén 1880-ban öt, 1905-ben már 14 fiókintézete volt. A magyar politikai személyiségek még is azt kifogásolták, hogy gazdasági téren nagy az osztrákoktól való függőség.

Az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlása tette lehetővé azt, hogy Magyarország területén 1924-ben, részvénytársaságként, létrejöjjön az önálló Magyar Nemzeti Bank, mely azóta több lényegi változáson ment át. 1947 végén a kereskedelmi bankokkal és a takarékpénztárakkal párhuzamosan felszámolták, és mint államosított központi bank, kormányzati fennhatóság alá került. Csupán az 1991 októberében elfogadott törvény állította helyre a magyar jegybank függetlenségét és erősítette meg a kétszintű bankrendszert.

A század elején épített csodálatos épülete ma is büszkén hirdeti a magyar építészet győzelmét a Szabadság téren, a Tőzsdepalota mellett, mely szintén Alpár Ignác tervei alapján épült.

Könyveket lehetne írni erről a két épületről, most viszont csupán megemlítem, hogy jelenleg a MNB épülete helyet ad egy igen érdekes „Látogatóközpontnak”, mely ezekben a napokban a 60 éves Forintról szóló kiállítást öleli magába. Budapesten járó turistának rendkívül tanulságos lehet megtekinteni ezt a kiállítást, amely tulajdonképpen életünk egyik fontos és sokat emlegetett tényezőjét mutatja be, a kézzel fogható PÉNZT.

A központ előadóterme a jegybank legfontosabb tevékenységeiről és a pénzügyi alapfogalmakról szóló előadásoknak biztosít fórumot. Könyvtára 80 ezer kötetet tartalmaz, melyben ma-

ujforum_betty.qxp 9/28/2006 12:30 PM Page 46

gyar és idegen nyelven a pénzvilág, a makroökonómia, a bank, és pénzügy különböző megnyilvánulásairól kaphatunk felvilágosítást. Olvasótermében forgathatjuk a szakfolyóiratokat, külföldi jegybankok és nemzetközi szervezetek szakkiadványait, illetve megtekinthetjük interneten az online katalógusokat.

A kiállítás szervezőinek az a céljuk, hogy hozzájáruljanak az emberek pénzügyi kultúrájának fejlesztéséhez.

A tárlókban megismerkedhetünk a pénz történetével, a készpénzt meghatározó tényezőkkel, valamint a XXI. század pénzt helyettesítő lehetőségeivel. Megtudhatjuk, hogy az első nyugati értelemben vett pénzérméket az ókori Lüdiában (Kis-Ázsia nyugati részén) készítették, és kibocsátójuk Kroisosz (i. e. 560–547) volt, akit a világ Krőzus néven ismert meg, és akinek hatalmas vagyona legendás volt. Az első érmék anyaga az ezüst és arany természetben előforduló ötvözete volt. A fémpénzek egyik oldala az esetek többségében mindig a kiadóra utal. Mivel a fémpénz súlyából kifolyólag nehéz és ennek következtében a használata nagyobb tételben nehézséget okozhat, a X–XI. századtól a papírpénz terjedt el. Az első papírpénzt Kínában állították elő.

Mivel a pénzt megjelenése óta mindig is hamisították, ezért egyre több olyan biztonsági jellel látják el, ami a tökéletes hamisítást lehetetlenné teszi. Láthatunk modern fizetési eszközöket, így bankkártyákat, telebankot, elektronikus pénztárcát, melyek azt szolgálják, hogy a fizetés minél biztonságosabb legyen.

Az első magyar pénz a Szent István által kiadott dénár volt, mely a LANCEA REGIS/REGIA CIVITAS feliratot viseli.

A továbbiakban megtudjuk, hogy Károly Róbert uralkodásának idejében verték az első arany forintot, melynek értéke nagyon időtálló volt. Ennek köszönhető, hogy 1946-ban az új pénznemet forintnak keresztelték. Kivitelezésben végig tükrözi a történelmi változásokat. Számomra meglepően érdekesek voltak a vágtató inflációt bemutató képsorok, amelyek nem egy esetben szinte óráról órára jelezték a pénzhígulást, s melynek utolsó képén az utcán heverő papírpénzt cirokseprővel seperték össze.

Rendkívül tanulságos volt azokat a rövidfilmeket végignézni, melyben bemutatják a MNB történetét, épületét, a pénz kialakulását, a pénz előállítási módjainak különböző fázisait, az inflációs jelenséget, a biztonsági intézkedéseket, valamint az úgynevezett aranyvonat történetét. A filmek megnézésére legalább két órát kell szentelnünk.

A kiállítás egyik érdekessége a különböző országokból, világtájakról származó pénznemek, illetve az emlékpénzek bemutatása. Ezeknek nemcsak numizmatikai értékük van, hanem történelmi is. Hiszen az érmék, bankjegyek történelmi eseményekhez, korszakokhoz kapcsolódnak. Megismerkedhetünk az euróérmékkel és az eurózónához való csatlakozás előnyeivel.

ujforum_betty.qxp 9/28/2006 12:30 PM Page 47

A látogatónak lehetősége van a kiállítás megtekintése közben megjegyzett ismereteinek leellenőrzésére. Számítógépen feltett kérdésekre helyesen válaszolva fényképet készíthet magáról és azt az „Egy Fabatka” elnevezésű pénzre nyomtatva magával viheti. A számítógépen megoldott feladat nyertese „MNB Bankjegy” kirakós játékot kap, melyek bruttó értéke 5 millió forint. Ez nem elírás. Ahhoz, hogy ezt az összeget (0–5 000 000 forint) kézhez vehessük, a brikettált bankjegydarabkákat a mellékelt használati utasítás ábrája szerint kell összeilleszteni. Az interaktív kiállításon a látogató megismerkedhet régi bankos felszereltséggel és egyéb használati tárgyakkal, valamint a régi pénzszállító eszközökkel.

Speciális mérlegen megméretkezhet, és megtudhatja írásban, mennyi az értéke forintban, aranyban. Sőt: saját kezűleg verhet fabatkát. Amit zsebre is tehet.

Egy csodálatos monumentális épület a maga építészeti gazdagságával, lenyűgöző erejével bizonyítja a pénz világának kimeríthetetlen szépségét, a kiállításon megismert anyag pedig hasznosan bővíti ismereteinket.